

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Barnehagelæreren som verdiformidler

The kindergarten teacher as a conveyer
of values

Kandidatnummer: 121

BLUBACH 2018/19

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Barnehagelærerutdanning

Veileder: Dag Norheim

Innleveringsdato: 29.05.2019

Antall ord: 8128

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

1
Blubach 2018/2019
121
31.05.2019

Abstract

The goal of this thesis :”What is the understanding of the concept of forgiveness by the kindergarten teacher” is to gain an insight into the reflections and thoughts of the kindergarten teacher on the topic of values, dissemination of values and forgiveness.

In the work on this thesis, it has been challenging to choose the relevant theory that will support the problem. I chose to elucidate the issue from different perspectives on the phenomenon of forgiveness, from various disciplines that I found relevant.

I chose to use a qualitative method to answer the problem in an appropriate manner. I interviewed three kindergarten teachers from three different kindergartens, one with extended Christian mission statement.

The results of the interviews showed that kindergarten teachers linked forgiveness to being a role model. They also linked empathy and acknowledgement as two values that were a prerequisite for understanding forgiveness and being able to forgive.

Innholdsfortegnelse

1.0	Innledning.....	3
1.1	Bakgrunn for valg.....	4
1.2	Problemstilling.....	4
2.0	Teori.....	4
2.1	Verdier.....	4
2.2	Barnehagens verdigrunnlag.....	5
2.3	Barnehagelæreren som verdiformidler.....	5
2.3.1	Medlæringsbegrepet.....	6
2.4	Tilgivelse.....	6
2.4.1	Tilgivelse i kristendommen.....	6
2.4.2	Paul Leer-Salvesen.....	7
2.4.3	Espen Gamlund.....	7
2.4.4	Robert Enright.....	8
2.4.5	Skillet mellom unnskyldning og tilgivelse.....	9
2.5	Empati.....	9
2.6	Anerkjennelse.....	9
3.0	Metode.....	10
3.1	Kvantitativ og kvalitativ metode.....	10
3.2	Intervju.....	10
3.3	Valg av informanter.....	11
3.4	Validitet og reliabilitet.....	11
3.5	Etiske retningslinjer.....	11
3.6	Analyse og tolkning.....	
4.0	Empiri.....	12
4.1	Verdier og verdiformidling.....	12
4.2	Tilgivelse.....	13
5.0	Drøfting.....	14
5.1	Verdier.....	14
5.2	Verdiformidling.....	15
5.3	Tilgivelse.....	16
5.3.1	Tilgivelse i barnehagesammenheng.....	17
5.3.2	Skillet mellom unnskyld og tilgivelse.....	17
5.4	Empati og anerkjennelse.....	17
6.0	Konklusjon og oppsummering.....	18
7.0	Litteraturliste.....	19

Vedlegg 1: Intervjuguide

Vedlegg 2: Informasjonsskriv/samtykkeskjema

Vedlegg 3: Svar fra NSD fra søknad

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av problemstilling

Da jeg skulle begynne å tenke på hva som skulle være et aktuelt tema for meg i min bacheloroppgave, tenkte jeg først over hva som kunne være utfordrende i møte med arbeidslivet som nyutdannet barnehagelærer. Jeg så i rammeplanen og leste på barnehagens verdigrunnlag, og så ordet «tilgivelse» og tenkte at her er noe jeg kan gripe fatt i. Jeg knyttet det øyeblikket til noe som tilhørte religion, men etter å ha reflektert rundt begrepet, tenkte jeg at tilgivelse må eksistere mellom mennesker, uansett hva man tror eller ikke tror på. Jeg tenker at det er viktig som barnehagelærer å være reflektert over begrepene som er beskrevet i rammeplanen, fordi barnehagelæreren står ansvarlig som verdiformidlere ovenfor barna, foreldrene og sine kollegaer,

Dette la grunnlaget for denne oppgaven. Hva er tilgivelse for meg, hvordan ser dette ut i barnehagen, og hva blir min rolle?

1.2 Problemstilling

Min problemstilling tar utgangspunkt i Rammeplanen (2017) hvor det står at tilgivelse er en del av de grunnleggende verdiene som barnehagen skal bygge på og at personalet har et særlig ansvar for at barnehagens verdigrunnlag etterleves i praksis. Utgangspunktet er barnehagelæreren som verdiformidler og det jeg ønsker å studere nærmere er følgende:

Hva er barnehagelæreren sin forståelse av begrepet tilgivelse?

2.0 TEORI

For å svare på problemstillingen, kommer jeg i dette kapitlet til å ta for meg temaene verdier og verdiformidling først. Dette mener jeg er hensiktsmessig, før jeg prøver å definere tilgivelse ut ifra flere perspektiver og modeller.

2.1 Verdier

Verdier er et vidt begrep og kan være vanskelig å få tak på. Hva er mine verdier og hva er dine verdier? Verdier rommer mye og opprinnelig kommer det fra økonomifeltet, der forståelsen av verdier er materialistisk og målbart. Begrepet verdi påvirket etikken og pedagogikken dithen at moralske verdier også kunne måles. Dermed fikk begrepet nytt innhold, som innebar at det fikk en slags åndelig virkelighet (Sagberg, 2012, s. 53).

For å få en bedre forståelse av begrepet, kan man dele det opp i ulike typer og definisjoner: *Iboende verdier* kan karakteriseres som noe godt i seg selv, for eksempel verdiene frihet og likeverd. Dette er verdier som er ønskverdige for en selv og for samfunnet forøvrig. *Instrumentelle verdier* er det som kan være godt for noe annet, som i utgangspunktet har et annet formål. Dette kan være verdier som penger, utdanning og arbeidskraft. (Moen, 2017, s. 26).

Sagberg (2012, s. 51) har utarbeidet fem kategorier for å beskrive verdier og to av dem kan sammenlignes med de Moen (2017, s. 26) beskriver, og det er beskrivelsen om verdier som mål (iboende verdier) og middel (instrumentelle verdier). De tre ytterlige beskrivelsene av Sagberg er:

- 1: Verdier som goder og noe som er verdt å ha: helse, mat, trygghet (Sagberg, 2012, s. 51).
- 2: Verdier som egenskaper eller dygder: nestekjærlighet, solidaritet (Sagberg, 2012, s. 51).
- 3: Verdier som ivaretar mennesket: menneskeverdet (Sagberg, 2012, s. 51).

Ser man på de beskrivelsene av verdier som ikke har et instrumentelt formål, kan man si at verdier skal gi retningslinjer til den mellommenneskelige atferden. Verdier er knyttet opp mot relasjoner, og de sier noe om hvordan man skal behandle andre i møtet med dem (Fløistad, 2012, s. 2). Verdibegrepet kan man si er noe som kan betegnes som positivt, men hva som legges i de ulike verdiene, endres ettersom hvem man spør. Verdibegrepet i utdanningen til barnehagelærere, bør jobbes og reflekteres rundt for å gi begrepet innhold og mening for de som skal ut å formidle det (Sagberg, 2012, s. 53).

2.2 Barnehagens verdigrunnlag

Barnehagen som institusjon har fått utlevert et mandat som er mer konkret, fordi barnehagen skal bygge på de verdiene som er forankret i barnehagens verdigrunnlag (Kunnskapsdepartementet s. 1). Verdigrunnlaget har røtter i kristen kulturarv, humanistisk tekning og andre religioner. I menneskerettighetene som kom i 1948, er også formålsparagrafen forankret i. I lys av dette, bør det tolkes som en begrunnelse for at verdiene beskrevet, skal komme til uttrykk i ulike religioner og livssyn (Sagberg, 2011, s. 94).

Barnehagens verdigrunnlag inneholder mange verdier og holdninger som skal formidles, utøves og oppleves, av barn og voksne i barnehagen. Verdigrunnlaget skal synes i alle deler av barnehagens arbeid (Kunnskapsdepartementet, s. 1). Hvordan oppfattes da verdibegrepet i barnehagen? Sett fra et politisk- og utdanningsståsted, er det behov for en form for enighet om hvilke verdier som er viktig, og hva de inneholder. Men det er også behov for at det gis en meningsfull tolkning til de som jobber i barnehagen. Derfor er det viktig at barnehagen reflekterer over verdiene som skal være med å gjennomføre hverdagen i barnehagen (Sagberg, 2011, s. 94).

2.3 Barnehagelæreren som verdiformidler

Ordet formidle betyr: «være, danne, utgjøre mellomledd i; være bindeledd for» (DNAO). Dette vil da si at barnehagen skal være mellomleddet for oppdraget som er gitt av Stortinget, og formidle det videre til barna som går i barnehagen. Men rammeplanen sier ingenting om hvordan dette skal gjøres, så det er opp til den enkelte barnehage å tolke hvordan man skal jobbe med verdiformidling i sin barnehage. (Kunnskapsdepartementet, s. 56). Verdiformidling er en sentral del av barnehagens mandat og forutsetter at barnehagelærere og øvrig personal reflekterer over verdiene som er forankret i formålsparagrafen, og hvordan man skal jobbe med det i barnehagen (Eidhamar & Leer-Salvesen, 2008, s. 110).

Ifølge en undersøkelse utført av Sagberg, er barnehagelæreren gjennomgående opptatt av å være autentisk og ekte i forbindelse med formidling i fagområdet religion/livssyn/etikk. Barnehagelæreren legger vekt på det å være ekte og snakke ut ifra sitt eget ståsted som noe

som er viktig (Sagberg, 2017, s. 93). For at man skal klare å formidle innenfor dette fagfeltet som inneholder verdier, holdninger og eksistensielle spørsmål som kan være vanskelig å definere til noe håndfast og konkret, er barnehagelæreren evne til å møte spørsmål med åpenhet og ydmykhet, svært viktig. Barnehagelæreren står ovenfor en oppgave der viljen til å interesse seg for fagfeltet er viktig, fordi autentisitet og danning møtes sterkt i dette fagfeltet (Sagberg, 2017, s. 97).

Eidhamar & Leer-Salvesen (2008) peker på betydningen av bevissthet rundt sin egen leder stil i møte med barna. De peker på at den demokratiske leder stilen som den mest ønskelige fordi den tar sikte på at den voksne er aktiv, deltakende, ser både gruppen og de individuelle behovene, og det skjer i dialog med barna. Når barnehagen og barnehagelæreren skal formidle verdier til barna, er synet på barn og barndom en viktig faktor. Ser vi barnet som aktive deltakere i sin egen utvikling av etiske verdier, eller er de passive mottakere? (Eidhamar & Leer-Salvesen, 2008, s. 111).

2.3.1 Medlæringsbegrepet

Berit Bae (1999, s. 35), snakker om medlæringsbegrepet som ideelt for å analysere pedagogiske prosesser som inneholder holdning- og verdimessig læring. Barnehagelæreren må være bevisst på seg selv og hvordan det kommer til uttrykk i barnehagen. Holdninger og verdier blir ikke bare formidlet gjennom gjennomtenkte pedagogiske opplegg, men gjennom hva barnehagelæreren kommuniserer og hvordan man er som mennesket. Medlæringsbegrepet kan være med å få fram barnehagelæreren forventninger til seg selv og kunnskaper som er taus eller ubevisst, og kan skape ett mer reflektert forhold til seg selv som barnehagelærer og metodene som blir brukt i barnehagen (Bae, 1999, s. 36).

2.4 Tilgivelse

Tilgivelse er et komplekst begrep og tidligere ville man si at det tilhører under religiøse termer. Mørreaunet (2012 s. 109) gir et bilde av at tilgivelse kan høre hjemme i et sekularisert samfunn, selv om tilgivelse i vår kultur er en arv fra kristendommen. Kan man da si at tross den religiøse forbindelsen, at tilgivelsesbegrepet er et allmennmenneskelig fenomen? Uansett kultur og bakgrunn har man, mest sannsynlig, erfaring med å bli tilgitt eller tilgi en handling.

Jeg vil ut ifra noen perspektiv prøve å belyse fenomenet tilgivelse.

2.4.1 Tilgivelse i kristendommen

Tilgivelse i vår kultur har sine røtter i kristendommen. Leer-Salvesen (1998) skriver at tilgivelse og syndsforlatelse er godt representert i Det gamle testamentet (GT). Tilgivelse blir i GT beskrevet mellom folkeslag, enkeltmennesker og mellom Gud og mennesket. Anger, bot, omvendelse og bekjennelse er forutsetninger for at tilgivelse skal finne sted, og den som har syndet må «kjenne på det» for at tilgivelse skal være et mulig utfall.

I det nye testamentet (NT), revolusjonerer Jesus tankegangen om hva tilgivelse innebærer, og tilgivelse blir en del av kallet å leve i etterfølgelse av Jesus. Mennesket blir oppfordret til å tilgi i stedet for å hate, og elske sin neste som seg selv (Leer-Salvesen, 1998, s. 164).

Bønnen «Fader Vår» i NT, som er den mest brukte bønningen i den kristne kirke, sier noe konkret om hva tilgivelse innebærer mellom Gud og menneske (Leer-Salvesen, 1998, s. 166): «Tilgi oss vår skyld, slik også vi tilgir våre skyldnere (Matt 6;12). Videre i Matt 6 står det:

«For dersom dere tilgir menneskene de misgjerninger de har gjort, skal også deres himmelske Far tilgi dere. Men dersom dere ikke tilgir menneskene, da skal heller ikke deres Far tilgi de misgjerningene dere har gjort» (Matt 6:14-15). Betingelsen for å få tilgivelse fra Gud, er at man selv skal tilgi andre, og det blir stående som et slag etisk imperativ (Leer-Salvesen, 1998, s. 166).

Karl Barth, som er en tidligere sveitsisk prest og teolog, kritiserer tolkningene av Guds tilgivelse som noe menneske må gjøre seg fortjent til, gjennom å leve et plikttoppfyllende, moralsk liv. Barth mente at Guds tilgivelse er noe som blir gitt av Gud selv, som en gave til mennesket. Tilgivelsen blir ikke gitt ut av tvang eller offerhandlinger fra mennesker. Gud tilgir fordi han er kjærlighet, og ønsker å gjenopprette det skylden har ødelagt (Leer-Salvesen, 1998, ss. 169-170).

2.4.2 Paul Leer-Salvesen

For at tilgivelse skal inntreffe, sier Leer-Salvesen (1999 s. 142) at det kreves at det er en moralsk dom over det som har skjedd. Det vil si at tilgivelsen finner sted om krenkelsen er i strid med velkjente moralske normer. Krenkeren må ha erkjent skyld og begge partene må har erklært at handlingen faktisk var en krenkelse. Han uttrykker at tilgivelsen er noe mellommenneskelig som skjer mellom et «jeg» og «du», men samtidig er forholdet mellom Gud og mennesket også en arena hvor tilgivelse eksisterer.

Er tilgivelse et grunnfenomen, livsytring eller dyd? Tilgivelse er et relasjonsbegrep. Mellommenneskelige møter forutsetter alltid tolkning og tilgivelsen må fortolkes, slik tekster må tolkes (Leer-Salvesen, 1998, s. 175). Tilgivelsen kan kategoriseres som et fenomen fordi den eksisterer blant mennesket fordi tilgivelsen blir tenkt på, snakket om, nektet og gitt. Tilgivelsen eksisterer i hverdagspråket (Leer-Salvesen, 1998, s. 143).

Han konkluderer med å si at tilgivelse både er en mulighet og en umulighet. Tilgivelse utspiller seg i to former; den betingete og den ubetingete. Fra mennesker er den ubetingete tilgivelsen nesten en umulighet, for det ville innebære å være en slags «frelser» for krenkeren, slik Guds tilgivelse skal være (Leer-Salvesen, 1998, s. 180).

2.4.3 Espen Gamlund

Espen Gamlund, som er filosof, har i sin doktorgrads avhandling, lagt fram ulike syn fra sin moralfilosofiske synsvinkel. Definisjonen av tilgivelse blir påvirket av hvordan man verdsetter tilgivelse og hvilken moralskstatus man gir det.

Han viser til tre punkter som kan være aktuelle og sentrale i forklaringen av begrepet tilgivelse:

1: «Tilgivelse som en handling eller prosess» (Gamlund, 2009, s. 22)

Gamlund uttrykker at tilgivelse kan være begge deler, men er situasjonsbetinget. Han mener at tilgivelse kan bli hovedsakelig bli sett på som en moralsk handling fordi i bunn er tilgivelse å komme over sin egen motvilje og endre sin holdning til krenkeren, og det kan sees på som en ytelse eller handling (Gamlund, 2009, s. 25).

2: «Tilgivelse forutsetter en krenkelse eller gal handling» (Gamlund, 2009, s. 25)

I sin avhandling støtter han opp under andre teoretikere og forskere som sier eksplisitt at «there is only something to forgive men a wrong has been done by a person responsible» (Gamlund, 2009, s. 26). Blir man bitt av dyr eller en oversvømmelse ødelegger huset ditt, kan

det ikke oppstå tilgivelse fordi tilgivelse finner sted mellom to parter som begge har forutsetninger for å bli enige om hvilken krenkelse som faktisk har forekommet (Gamlund, 2009, s. 28).

3: «Tilgivelse forutsetter at den krenkede gir slipp på vreden og retten til hevn» (Gamlund, 2009, s. 25). Gamlund ser på vreden som oppstår når en blir krenket som en reaktiv holdning. Det vil si at han ser ikke på vrede som en direkte følelse som oppstår når en krenkelse har skjedd, men mer en måte å behandle noen på (Gamlund, 2009 s.34). Om den krenkede tilgir på bakgrunn av at hun endrer holdningen sin til krenkeren, og krenkeren har innrømmet skyld, mener Gamlund at det også vil endre måten man ser på og behandler krenkeren. Det vil si at å tilgi også innebærer en aktiv endring i holdningen mot krenkeren (Gamlund, 2009, s. 35)

Gamlund sier at tilgivelse vil være en moralsk måte å forholde seg til en krenkelse på og en gjensidig forventning om ansvarlighet mellom den krenkede og krenkeren (Gamlund, 2009, ss. 35-36)

2.4.4 Robert Enright

Den amerikanske tilgivelsesforskeren Robert Enright fokuserer på tilgivelse som en kognitiv avgjørelse og at den har en terapeutisk effekt for den krenkede. Han har laget en strukturell modell som kan være med å belyse fenomenet tilgivelse ut ifra en utviklingsmodell. Enright sin modell er inspirert av Piaget sin teori om moralsk utvikling. Jeg vil bruke de engelske begrepene, for jeg opplever at en norsk oversettelse ikke er dekkende nok.

Enrights strukturelle modell

1: Rewengeful forgiveness

Dette stadiet av tilgivelse viser til at den som er krenket kan straffe den som har utført krenkelsen, slik at han/hun opplever like mye smerte eller traume som den krenkede har opplevd selv. Dette kan minne om hevn eller gjengjeldelse istedenfor å kalle det tilgivelse. «Øye for øye, tann for tann» (Mos 2:24). Det blir en form for utligning, eller å utøve rettferdighet (Enright, 1994, s. 65).

2: Conditional or restitutorial forgiveness.

Betingelsene i dette andre stadiet er at det som er blitt fratatt den krenkede blir gitt tilbake, og dermed kan det oppstå tilgivelse. Den krenkede kan også tilgi på grunnlag av skyldfølelsen for å tilbakeholde tilgivelsen. Det vil si at man kan tilgi for å slippe skyldfølelse (Enright, 1994, s. 65).

3: Expectational forgiveness

Mennesker som er på dette stadiet, tilgir på bakgrunn av press fra andre. Det kan være familie, venner eller andre som uttrykker forventning av at man skal tilgi, og den krenkede ønsker å opprettholde relasjonen (Enright, 1994, s. 65).

4: Lawful expectational forgiveness

På det fjerde stadiet av tilgivelse er det religiøse forbindelser eller lignede instusjoner som forlanger at den krenkede skal tilgi (Enright, 1994, s. 65).

5: "Forgiveness as social harmony".

På det femte stadiet er motivet for tilgivelse å gjenopprette relasjoner og harmonien i samfunnet og samtidig unngå konflikter (Enright, 1994, s. 65).

6: "Forgiveness as love".

På det sjette og siste stadiet, er tilgivelsens motiv betingelsesløs. Tilgivelsen oppstår fordi den krenkede virkelig kan se den andre, og en krenkelse forandrer ikke det. Tilgivelsen er ikke lenger avhengig av ytre forhold som f.eks. i stadium fire (Enright, 1994, s. 65).

Noe av det som kjennetegner denne strukturelle modellen, er at den legger stor vekt på den kognitive avgjørelse hos hver enkelt som begrunnelse for tilgivelse. Denne avgjørelsen blir påvirket av ytre faktorer, for eksempel forventninger fra venner og familie eller religiøse institusjoner. Modellen har imidlertid ikke fokus på alvorlighetsgrad på krenkelsen eller den krenkedes forhold til krenkeren, som avgjørende for om tilgivelse skal skje. Enright (1994) trekker inn noen mellommenneskelige følelser som empati, medfølelse og sinne som del av selve tilgivelsesprosessen, men dette er ikke begrunnelser eller motiv for at tilgivelse kan oppstå mellom mennesker.

2.4.5 Skillet mellom unnskyldning og tilgivelse

Unnskyldning kommer fra middelalder tysk; entschulden som i bunn betyr «frita for skyld» (Den norske akademis ordbok, 2019). Hvis man bruker det som utgangspunkt kan man si at unnskyldning er noen man kan si for å komme unna noe man har gjort eller sagt. Unnskyld kan da på mange måte erstatte begrepet tilgivelse i hverdagen fordi det kan oppleves mindre høytidelig. (Leer-Salvesen, 1998, s. 141).

2.5 Empati

Sandager og Shults (2003, ss. 58-59) har kommet fram til at empati og ydmykhet er to dyder som fremmer tilgivelse hos mennesker. Empati har både en kognitiv og en følelsespreget dimensjon ved seg. Den kognitive empatien gjør at du kan midlertidig «koble av» din egen opplevelsesverden og ta den andres perspektiv. Den følelsespregete dimensjonen er snakk om å ha medfølelse, ømhet og følsomhet mot den andre.

Når man har blitt såret, har mennesker en tendens til å se krenkeren som det motsatte av en selv. Man tillegger gjerne krenkeren negative personlighetstrekk. Empati og medfølelse gjør at den krenkede kan se den som har krenket, som et menneske med feil, slik en selv har. Det vil ikke si at empati gjør at man frifinner krenkerens ugjerninger, men empati kan bidra til en dypere forståelse av krenkerens motiver til å utføre ugjerningen. Empati reduserer den psykologiske avstanden vi legger mellom oss selv som krenket og den som har begått en krenkelse. Dette sees på som en selvbeskyttelse funksjons når man har blitt såret eller traumatisert (Sandage & Shults, 2003, ss. 59-59).

2.6 Anerkjennelse

Dialektisk relasjonsforståelse kan forstås slik at mennesket ikke er forutsigbart, og ikke utvikles fra A til B. Utviklingen til mennesket er sirkulær og blir påvirket av relasjoner til andre og omgivelsene rundt. Dette vil si at mennesket kan forholde seg til seg selv og til det forholdet det har til sine omgivelser. Prosessene som skjer går både innover og utover, og er gjensidig avhengige av hverandre, som i dialektisk tenkning. Man kan da si at det mennesket gjør mot seg selv, kan reflekteres i relasjonen til andre, og det mennesket gjør mot andre reflekteres tilbake til seg selv. Dette er med på å danne hvem man kan bli. Gjennom relasjonen man har til andre, kan man realisere anerkjennelse, og man kan da si at relasjonen er preget av likeverd (Bae, 1999, ss. 39-40).

Anerkjennelse har også en dimensjon ved seg, hvor muligheten for makt og misbruk av den, eksisterer i mellommenneskelige relasjoner. I den asymmetriske voksen-barn relasjonen i barnehagen, er barnet avhengig av den voksnes tilbakemeldinger på seg selv i forhold til deres utvikling (Bae & Waastad, 1992, s. 26). Den voksne står da i en posisjon hvor de har makten til å definere barnets tanker og opplevelser.

Anerkjennelse er noe mennesker ønsker, men som kan oppleves vanskelig ta imot, fordi å praktisere anerkjennelse vil si å møte eget og andres behov for selvhevdelse. En anerkjennende relasjon gjør at man må tørre å være nær sin egen opplevelsesverden, fordi ved å være nær den, opplever man ikke bare de oppbyggende følelsene og tankene, men skam, fortvilelse og andre destruktive følelser kan komme fram (Bae & Waastad, 1992, s. 27).

3.0 METODE

I denne delen av oppgaven skal jeg skrive om hvilken metode jeg valgte og hvorfor. Deretter skal jeg skrive om hvordan jeg fikk tak i mine informanter og hvordan jeg gjennomførte min datainnsamling før jeg avslutter med transkribering og analyse prosessen.

3.1 Kvantitativ og kvalitativ metode

En metode er en fremgangsmåte hvor målet er å få frem ny kunnskap og forteller oss hvordan man bør gå fram for å skaffe eller etterprøve kunnskap og påstander (Dalland, 2017, s. 51). Man kan skille mellom to, hvor den kvantitative metoden har målbare data. Kvantitative metoder sikter inn på å gå i bredden på noe, få frem det som er felles og forskeren ser fenomenet utenfra. En spørreundersøkelse er en kvantitativ metode som gjør det mulig å få svar fra mange informanter i målbare enheter (Dalland, 2017, ss. 52-53).

På bakgrunn av min problemstilling: «Hva er barnehagelæreren sin forståelse av begrepet tilgivelse», valgte jeg en å bruke en kvalitativ metode for å undersøke dette. De kvalitative metodene tar sikte på å forstå noe i dybden, og fange opp det som er spesielt, som ikke kan måles med tall eller skjemaer (Dalland, 2017, s. 52). En kvalitativ metode som har en fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming, gir deg muligheten til å gå i dybden på intervjupersonene og fenomenet man ønsker å finne ut mer om (Sagberg 2014, ss. 42-43). Jeg, valgte intervju som metode til dette prosjektet for å kunne gå i dybden og stille oppfølgingsspørsmål til informantene, samt få et helhetlig inntrykk med både verbale og non-verbale uttrykk.

Hadde hensikten min vært å for eksempel finne ut hvor mange barnehagelærere som har jobbet aktivt med begrepet tilgivelse i barnehagen, så ville en spørreundersøkelse muligens vært en mer hensiktsmessig metode å bruke.

3.2 Intervju

Et intervju gir forskeren mulighet til å se fenomenet innefra og målet er å gå i dybden og få fram det som er helt spesielt med fenomenet (Dalland, 2017, s. 53).

Jeg hadde i forkant av intervjuet utarbeidet en intervjuguide hvor jeg hadde delt den opp i to kategorier:

- Verdier og verdiformidling
- Tilgivelse

Det ble utarbeidet 3 spørsmål i hver kategori, hvor hensikten var at de skulle lede til muligheten for å stille oppfølgingsspørsmål og gå i dybden på temaene. Jeg ønsket å utføre et pilotprosjekt, men på grunn av tidsperspektivet, hadde jeg ikke mulighet til å utføre et. Dette ville vært hensiktsmessig i forhold til å se om de utarbeidede spørsmålene faktisk griper fatt i det som er relevant for prosjektet.

En intervjuguide skal brukes for å lede gjennom intervjuet, og det var et viktig og nyttig redskap i intervju prosessen (Dalland, 2017, s. 78). Intervjuguiden gjorde at gjennom alle tre intervjuene var det et likt utgangspunkt som sørget for en rød tråd i besvarelsene, slik at det skulle være mest mulig hensiktsmessig. Ulemper med metoden intervju, er at man vet aldri hvilken respons eller retning informantene tar intervjuet, slik at det kreves mye av forskeren å sørge for at det blir stilt de riktige oppfølgingsspørsmålene, for at prosjektet skulle ha validitet og reliabilitet.

3.3 Valg av informanter

I denne oppgaven ønsket jeg i utgangspunktet å få tak i informanter som jeg ikke hadde kjennskap til fra før, ved å sende mail til styrere i ulike barnehager. I den prosessen valgte jeg bevisst barnehager som hadde tilgivelse inne i årsplanen sin og barnehager som ikke hadde det for å se om det var noe tydelig forskjeller på barnehagelærernes forståelse. Jeg ønsket også å prøve å få tak i en eller flere informanter som jobbet i barnehage med utvidet kristen formålsparagraf, fordi jeg så muligheten for at det kunne få fram andre perspektiv og dimensjoner til oppgaven min. Når man skal velge informanter til et intervju, er det flere ulike innfallsvinkler man kan bruke. Man kan finne informanter som har spesielt interesse for det du vil undersøke. Mitt valg vil ifølge Dalland (2017 s.74-75) kalles for et strategisk valg.

Det var lite til ingen respons på mine henvendelser, så jeg måtte henvende meg til bekjente som kjente noen som kunne tenkt seg å være informant til mitt prosjekt. Responsen var igjen lav. Det måtte ytterligere mange runder med mail og meldinger til, for å få tak i 3 informanter til intervju.

For å sikre kvalitet i prosjektet, ville jeg ha barnehagelærere til intervjuene, fordi det er dem jeg ser etter i problemstillingen min. Det ble i forkant sendt ut forespørsel om muligheten for å ha intervjuet på deres egen arbeidsplass. Dette kan ifølge Dalland (2017, s 81-82) bety mye for kvaliteten på intervjuet, da intervjuet skjer i informantens sitt eget miljø, og det er lite man da kan påvirke.

I min oppgaver velger jeg å kalle informantene for ped 1, ped 2 og ped 3 i empiri og drøftingsdelen av oppgaven for å lettere kunne skille svar og bevare anonymiteten deres.

3.4 Validitet og reliabilitet

I kvalitative studier knyttes reliabilitet til troverdighetene til funnene dine, og om metoden som er brukt pålitelig. I etterkant av intervjuene er også reliabiliteten en del av hvordan funnene bearbeides, i for eksempel transkribering og analyseprosessen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Validitet kan knyttes til om det man har undersøkt er mulig å bekrefte av andre forskere og om resultatene er gyldige i forhold til det fenomenet som er blitt undersøkt (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Det vil si at når man skal velge metode, er det viktig å tenke på om den er hensiktsmessig i forhold til den aktuelle problemstillingen i oppgaven (Brinkmann & Kvale, 2017).

3.5 Ethiske retningslinjer

I forkant av prosjektet, måtte jeg melde inn prosjektet mitt til Norsk senter for forskningsdata, heretter kalt for NSD, på grunn av at jeg skulle ha lydopptak av intervjuene mine. Dette er fordi gjennom lydopptak er det mulig å identifisere informantene gjennom stemmen eller andre detaljer som blir nevnt i intervjuet.

I en kvalitativ undersøkelse, som i et intervju, er det viktig å beholde informanten sin anonymitet og integritet i hva som kommer ut av undersøkelsen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 83). I forkant av intervjuene fikk informantene mine utlevert samtykkeskjema som inneholdt informasjon om prosjektet, praktisk informasjon som hvor lenge intervjuet skulle vare, hvordan jeg skulle bevare dere anonymitet og hvem de kunne kontakte om de hadde øvrige spørsmål om prosjektet. Det var viktig for meg å hele tiden presisere at de når som helst kunne trekke seg fra prosjektet uten noe spesiell grunn, og de hadde også rett på innsyn i analysen.

3.6 Analyse og tolkning

Intervjuet mitt ble gjort med lydopptaker, og enkle notater underveis. Når man skal analysere og bearbeide datamaterialet, handler det om å konkretisere og redusere det man har transkribert og skape en struktur og noen kategorier inni analysen. Når man transkriberer et intervju, kan utfordringen være å skille sine egne tolkninger og forståelse av det som blir sagt og informantens (Bergsland & Jæger, 2014, s. 82). Jeg opplevde at mens jeg transkriberte ord for ord fra intervjuene mine, måtte jeg hele tiden være påpasselig å ikke legge til egen tolkning, men skrive det som faktisk ble sagt av informantene. I bearbeiding av transkripsjonen var utfordringen å beholde integriteten til informantene, og sørge for at det som ble trukket av transkripsjonen, samsvarte med det informantene mente i intervjuene.

4.0 EMPIRI

I denne delen av oppgaven vil jeg presenterer de empiriske funnene. Intervjuene er bygd opp på bakgrunn av to ulike temaer, med flere spørsmål under hvert tema.

Informantene vil bli omtalt som Ped 1, Ped 2 og Ped 3 for å lettere kunne skille mellom utsagnene og bevare deres anonymitet. Ped 1. jobber i en barnehage med utvidet kristen formålsparagraf, og dette kan potensielt få fram ulike perspektiver på temaene.

De viktigste funnen vil være beskrevet og jeg har forsøkt å velge basert på relevansen til problemstillingen min: *Hva er barnehagelærerens forståelse av begrepet tilgivelse?*

4.1 Verdier og verdiformidling

«Hva legger du i begrepet verdier?»

Alle de tre informantene fortelle at de ser på verdier som noen som er i mennesket. De fortelle at det handler om hvordan man skal behandle andre og at det er førende for møtet ditt med andre mennesker.

«Verdier er liksom kompasset i livet ditt», sier Ped 2. Hun forteller at det passer med hvem du vil være og hva du vil bety for andre mennesker. Videre har Ped 1 et annet perspektiv; «Jeg ser på verdier som en måte å se mennesket som helhet; ånd, sjel og legemet. Mennesket er Guds skapning og verdifullt.

«Hva tenker du om rollen din som verdiformidler i barnehagen?»

Informantene knytter rollen som verdiformidler i barnehagen opp mot å være en rollemodell ovenfor sine medarbeidere i møte med barn, et godt eksempel ovenfor barna, men også at det er et annen dimensjon ved verdiformidling og det er ovenfor foreldrene.

Ped 1 sier at «det er vi som skal vise og gi de gode holdningene, og samtidig skal vi vite noe om barns utvikling».

Ped 2 forteller om egenskaper som er viktige i sin rolle som verdiformidler og det er ydmykhet, respekt og anerkjennelse ovenfor barn så vel som voksne. «Man formidler jo verdier med det man sier, den man er og hvordan man svarer og hvilken atferd man har i forhold til barna».

«Hvilket grunnlag mener du at du som barnehagelærer har for å formidle verdier i barnehagen?»

Informantene forteller da om sitt personlige grunnlag, det de selv står for og hvem de er som mennesker. Ped 2 forteller om viktigheten med relasjoner og de gode møtene, og at det handler om å gi litt slipp på det du har tenkt før.

Ped 1 peker på det formelle, som kjennskap til rammeplan, barnehageloven, samfunnsmandatet og den gitte verdiplattformen til informantens barnehage som grunnlag for å verdiformidlere til barn; «Mitt grunnsyn må harmonere med mitt mandat. Hvis det ikke harmonerer, kanskje det ikke er jobben for meg».

Ped 3 forteller at det ikke nødvendigvis er knyttet opp mot det å ha en utdanning som barnehagelærer, automatisk gir et grunnlag for å være en god verdiformidler, men at det handler om bevissthet og om hvordan de verdiene påvirker deg og igjen hvordan det påvirker barna.

Informantene snakker om at i forhold til verdiformidling og så er jobben deres å legge til rette for refleksjon og læring. De sitter ikke med fasiten, men kan gi barn og voksne verktøy som de kan bruke.

«Bruker du muligheten som barnehagelærer til å drøfte eller reflektere om verdier med personalet?»

Informantene forteller at det kan bli tatt opp på basemøter, avdelingsmøter eller på personalmøter. Det blir nevnt ulike metoder og programmer som kan brukes i det arbeidet; pedagogisk rollespill, ICDP og samspillmetoden Dialog for å få fram refleksjoner hos både barn og personalet. Det kommer fram at det er veldig individuelt, og at det er noe som må prioriteres hos den enkelte pedagogiske lederer og innad barnehagen.

4.2 Tilgivelse

«Hva legger du i begrepet tilgivelse?»

Ped 2 svarer på spørsmålet; «tilgivelse ja, hva er dette egentlig? Man tenker at det egentlig er religiøst ikke sant?»

Informantene forteller at det de legger i tilgivelse er at noen har gjort deg urett, men at man

finner ut at man kan gjøre seg ferdig med det og legge det bak seg. Ped 2 sier at tilgivelse også er en handling som man ikke kan påtvinge noen, men det må komme frivillig.

Det er felles for Ped 1 og Ped 3 at tilgivelse er en måte å få det bedre selv på, eller et bedre liv, om det har skjedd noe urett mot deg. Samtidig knytter de tilgivelse opp mot det å ønske andre vel og se de andres perspektiv gjennom å anerkjenne dem som mennesker med feil og mangler. Ped 3 forteller videre om empati, at det er noe av det grunnleggende man må ha for å kunne tilgi, for å kunne ha en større forståelse for handlingen han eller hun har gjort: «Du må kunne sette deg inn i en annen persons ståsted og se det med deres øyne»

Ped 3 sier at tilgivelse er noe man gjør hvis det er situasjoner hvor det er snakk om løgn, svik eller andre dyptgripende situasjoner.

«Hva tenker du om tilgivelse i barnehage sammenheng?»

Når informantene skulle svare på hva de tenkte om tilgivelse i barnehage sammenheng, trakk alle tre informantene linjer til voksenrollen ovenfor barna i konfliktsituasjoner. Informantene snakker om å være tett på med barna, delta, være observante på situasjonene å være aktive samtalepartnere i konflikthåndtering.

Ped 2 forteller at barna har en sterk rettferdighetssans, hvor det er viktig at de får igjen enten den som er tatt fra dem eller tar igjen med samme mynt. Hun forteller videre om at hun er ikke så sikker på om barn kan forstå tilgivelse enda, på grunn av alder og at barna er så egosentriske i førskolealder.

Ped 1 sier at man må prøve ut ifra alder å komme bakom hva som er den egentlige grunnen til f.eks. konflikten. Det er viktig å se på det ut ifra alder og modning. «Barnet skal lære noe, og da kan barnet gå ut med opplevelsen om av å kunne gjøre det annerledes neste gang.

Informantene trakk fram begrepet «unnskyld» i konflikthåndterings situasjoner. De forteller at begrepet er utbrukt, og noe som er lettvis å si. De forteller at tilgivelse er noe som stikker dypere og handler om opplevelser som kan være dyptgripende i livet ditt.

Ped 3 forteller om å hjelpe barna til å snakke seg igjennom konflikter, til man ser at barna er ferdig med det. Hun sier at hun ser på uttrykket deres når barna er ferdig med konflikten utav «plikt» eller om de mener det.

«Barna skal møtes med empati og muligheten til å utvikle egen empati og evne til tilgivelse». Hvordan jobbes dette med i barnehagen? Har du konkrete eksempler?»

Informantene forteller her at det er viktig at de voksne er tett på, og vite alt som skjer. De sier Ped 2 forteller at empati er noe vi må vise barna. Det krever gjentagelser og tid. Ped 3 forteller at det er veldig forskjellig hvordan man jobber med det, men at hennes fokus har vært samtalene i hverdagen. Hun kommer med konkret eksempel som å jobbe med rollespill, og stille barna refleksjons spørsmål underveis for å bevisstgjøre dem egne tanker og følelser.

5.0 DRØFTING

I dette kapittelet skal jeg drøfte funnene mine fra empiridelen opp mot presentert teori og erfaringsbasert kunnskap. Drøftingsdelen er delt inn i de samme kategoriene som empiridelen,

men det vil også komme noen nye kategorier basert på funn i empiridelen.

5.1 Verdier

Som det kommer fram i empirien, ser informantene på verdier som noe som er i mennesket, som er en del av den de er og førende for hvordan de er med andre mennesker. For det første stemmer dette overens med det Fløistad (2012, s. 2) sier, om at verdier er med å styre den mellommenneskelige atferden og at det kan knyttes opp mot relasjoner. For det andre kan det tyde på at den iboende formen for verdier ser ut til å veie tyngst, da informantene hovedsakelig refererer til de mellommenneskelige interaksjonene. Det blir lagt stor vekt på hva som eksisterer i seg selv som mennesket og hvordan man skal behandle hverandre.

Ped 1 sier i intervjuet at hun ser på verdier som en måte å se menneske som helhet; ånd, sjel og legeme. Dette kommer fra kristen tenkning hvor Gud skapte mennesket i sitt bilde; ånd, sjel og legeme. Dette perspektivet skiller seg ut fra de to andre informantene, fordi dette tar utgangspunkt i hva Bibelen sier. Med det mener jeg at hvor ped1 tydelig har sitt utgangspunkt i en kristen «tanke», har de øvrige informantene sitt utgangspunkt i det jeg forstår som mer et kommunikasjons perspektiv. På en annen side kan jeg se at tankegangen har svært mange likheter.

Videre vil jeg si at jeg oppfatter det som svært viktig for barnehagene og personalet å jobbe med verdibegrepet. Verdier er et begrep som trengs å defineres mer nøyosomt, fordi det er forskjellig fra barnehagelærer til barnehagelærer, hva man legger i begrepet. Når det gjelder arbeidsmetoder kan man som barnehagelærer oppfordre til refleksjon blant personalet i personalmøter eller avdelingsmøter. Her har man en gylden mulighet til å få fram den enkeltes tanker og følelser rundt de ulike verdiene barnehagen bygger på, og hvordan man sammen som organisasjon skal jobbe med det. Først og fremst fordi det vil være viktig for å oppfylle mandatet beskrevet i rammeplanen, og i tillegg for å sikre kvaliteten i barnehagen. Dette betyr at mandatet barnehagen er blitt gitt, er man som barnehagelærer pliktet til å overholde. Det vil si at det da kreves at man som barnehagelærer må ha relasjonell og formell kompetanse som er med å overholde de etiske retningslinjene i barnehagen.

5.2 Verdiformidling

I rammeplanen står det beskrevet hvilke verdier barnehagelæreren og øvrig personal skal formidle ut i barnehagen:

«Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene»

Imidlertid kreves det at man må gi begrepene innhold, for uten innhold er det kun store ord. Begrepene må jobbes inn i relasjonen til barna, foreldrene, kollegaene og i organiseringen av barnehagen. I empirien min knytter informantene verdiformidling opp mot det å være en rollemodell, både for barna og for sine medarbeidere. For det første mener jeg det krever en stor bevissthet om hvem man er som yrkesutøver, men også hvem man er som menneske når man skal være en rollemodell i barnehagen. For det andre så kreves det kompetanse om barns utvikling. Med tanke på at barn ikke er passive mottaker, bør man som

barnehagelærer vite at barna formes ut ifra hva som er viktig for dem i deres livsverden (Sagberg 2012 s. 73).

I rollen som barnehagelærer kreves det en bevissthet rundt sin egen formelle kompetanse og sine kunnskaper, men også en bevissthet om hvordan man utfører arbeidet sitt. Informantene påpeker at det ikke er systematisk arbeid med verdier eller refleksjoner rundt rollen som verdiformidler, og at det er stor forskjell på utførelse selv innad i organisasjonen. Når det gjelder utdanningen til barnehagelærere, mener jeg at barnehagens verdigrunnlag og rollen som verdiformidler burde blitt jobbet mer med, problematisert og reflektert rundt allerede i utdanningsforløpet. For det første vil kunnskap og kompetanse om disse temaene styrke barnehagelæreren som ny i arbeidslivet. For det andre påstår jeg at det vil være med å sikre kvaliteten i barnehagen.

Imidlertid mener jeg det kreves mer av barnehagelæreren utover de formelle kunnskapene man får fra utdanningen. Å være utdannet barnehagelærer vil ikke automatisk si at man er en god verdiformidler. Ped 2 og Sagberg (2012 s. 97) sier at egenskaper eller holdninger som åpenhet, ydmykhet og respekt er noe som trengs for å kunne formidle verdier på en god og etisk måte i barnehagen. Undring over begreper og eksistensielle spørsmål sammen med barn og kollegaer vil jeg si er en stor del av å være verdiformidler. Dermed trengs det barnehagelærere som kan bruke refleksjon som metode for å få fram barnas og kollegaer egne tanker og følelser. Med andre ord kan man tilrettelegge for barns læring ved å øke deres egen bevissthet rundt tanker og følelser.

I maktforholdet barn-voksen, har den voksne stor påvirkningskraft. Hvordan man er som verdiformidler kan komme til uttrykk gjennom sitt eget grunnsyn, i tillegg til kompetanse om barns utvikling. Grunnsynet til barnehagelæreren, påstår jeg, bør stemme overens med det verdigrunnlaget som er gitt til barnehagen. På en annen side kan man som barnehagelærer komme i en etisk konflikt om grunnsynet er i strid med verdigrunnlaget. Vil man da kunne jobbe i tråd med barnehagens mandat? Dette betyr at om ikke grunnsynet harmonerer med verdigrunnlaget, vil jeg påstå, slik som en av mine informanter, at jobben som barnehagelærer kanskje ikke er den som passer for en. Relasjoner er noe av det viktigste som etableres i barnehagen, ifølge mine informanter. Imellom relasjonen som oppstår og øyeblikkene hvor verdiformidling kommer til uttrykk, er det viktig at barnehagelæreren forstår sammenheng.

5.3 Tilgivelse

Spørsmålene om tilgivelse, var temaet informantene utrykte var vanskeligere å svare på. Det var vanskelig for dem å skille mellom tilgivelse som et generelt begrep, og tilgivelse i barnehagesammenheng.

Tilgivelse er noe som Leer-Salvesen (1998, s143) sier at eksisterer mellom mennesker, men fordi at man kanskje ikke uttrykkelig bruker ordet «tilgi» som et hverdagsbegrep, blir begrepet litt glemt. Informantene utrykte at det var vanskelig å beskrive tilgivelse i dybden, men det de legger i begrepet er at noen har gjort deg urett, men at man selv, av fri vilje, velger å legge det bak seg.

Dette samsvarer med flere perspektiver som jeg har redegjort for i teori kapitlet. Gamlunds kriterier er basert på et moralsk perspektiv. Så ut ifra empiri, kan man si at Gamlunds teori samsvarer i den grad at det er en frivillig handling fra den krenkedes side, og

urett har skjedd. Informantene har etter mitt syn, en grei forståelse av begrepet, men det er ikke et innarbeidet begrep.

Det kom også fram at tilgivelse var en måte å få det bedre selv på. «Mange mennesker kunne fått et bedre liv om de hadde klart den prosessen å tilgi» sier ped 1. Med tanke på Enright sin strukturelle modell, kan man se på tilgivelse som en kognitiv avgjørelse og at man kan få en terapeutisk effekt av å tilgi, og ikke at det er en moralsk handling, som Gamlund hevder. Det skal være godt for den krenkede å tilgi, og oppnå en slags frihet fra de destruktive følelsene. Ped 2 svarte: «er ikke tilgivelse noe religiøst? Den umiddelbare assosiasjonen til ped 2, var at tilgivelse er noe som eksisterer i religiøse sammenheng. Med tanke på tilgivelse som har dype røtter i kristendommen, så kan jeg forstå de religiøse assosiasjonene man umiddelbart kan få. Kristendommen, vil jeg si, gjennomsyrrer kulturen vår, både med ord og uttrykk. Slik som Leer-Salvesen (1999, s 142) uttrykker det: «Tilgivelse er noe mellommenneskelig, men eksisterer og i relasjonen Gud og mennesket»

Likevel påstår jeg at man kan se på tilgivelse som noen man har opplevd selv eller vitnet til at andre har opplevd, uten at man trenger å knytte det opp mot religion. Jeg har den forståelsen av at tilgivelse eksisterer, selv om man ikke klarer å sette ord på den. Det kan handle mer om den mellommenneskelige relasjonen enn den religiøse tilknytningen.

Ut ifra empirien, er det ikke noe som tyder på at religion er det som preger besvarelsene fra informantene annet enn informanten som jobber i en barnehage med utvidet kristen formålsparagraf. Man kan da argumentere for om det hører hjemme i et sekularisert samfunn. Min mening er at tilgivelse har en plass, selv i et sekularisert samfunn. Tilgivelse vil jeg påstå er en grunnleggende del av å være mennesket. Alle vil på et tidspunkt i livet oppleve noe som krever at man må tilgi, om det er for å selv slippe å føle seg bitter eller komme over vreden, eller om det er fordi man «kommer over motviljen og endrer holdning til krenkeren» (Gamlund,2009 s.25)

Tilgivelse, vil på en eller annen måte være befriende følelse, men det forutsetter jo at man klarer å gi slipp på krenkelser som er dyptgripende i livet ditt, og som Leer- Salvesen (1998,s 180) sier, så er betingelsesløs tilgivelse for mennesket nesten umulig, for da tar man på seg en «frelser» rolle, slik som Gud er.

5.3.1 Tilgivelse i barnehagesammenheng

I barnehagesammenheng er funnene om tilgivelse direkte relatert til konfliktsituasjoner og konflikthåndtering. Informantene snakker om sin egen rolle som voksen i de situasjonene og at det krever at de voksne er tett på barna, deltagende og aktive samtalepartnere.

Gamlund (2009, s 25) mener at tilgivelse forutsetter at begge parter som er involvert, faktisk kan bli enige om hvilke krenkelser som er blitt begått. Er barn i barnehagealder sin kognitive utvikling der at de kan plassere skyld riktig og være enig om hva som egentlig har skjedd? Ped 2 forteller: «Jeg vet ikke om barn i førskolealder er i stand til å kjenne på tilgivelse som stikker dypere. Barn er ofte seg selv nærmest i den alderen, og er egosentriske. Jeg vet ikke om de er i stand til å tilgi». Ped 2 forteller videre om hvordan barn kan være i konfliktsituasjoner: «Barn er opptatt av hevn, å gjøre igjen, de er veldig opptatt av den rettferdigheten. Er det en del av tilgivelsen?». Ser man på Enrights strukturelle modell (1994.s 65), ser man at informantens utsagn samsvarer med modellens første og andre stadiet; «revengeful» og «conditional» forgivenss. Barnet som har blitt krenket av et annet barn vil

kun oppleve å kunne tilgi en handling, om han eller hun tar igjen, eller får tilbake det som ble fratatt.

Som barnehagelærer kan denne modellen være med å belyse en side av barns kognitive utvikling i forhold til tilgivelse. Den kan hjelpe med å øke barnehagelærerens forståelse av hvorfor barn gjør som de gjør og hvordan de som barnehagelærere kan tilrettelegge for barns utvikling av tilgivelse.

5.3.2 Skillet mellom unnskyldning og bønn om tilgivelse

Unnskyld er et begrep som ligger på overflaten og som kan være mye mer lettvtint å anvende. Man kan si det til hvem som helst, uten noe som helst dypere mening. Unnskyld er i direkte oversatt til «frita for skyld» og det kan oppleves som mindre høytidelig å si enn «kan du tilgi meg?» (ordbok.uib).

Ifølge ordboken (ordbok uib), kan unnskyld bli brukt som både innledende høflighetsfraser og samtidig blir brukt for å beklage for noe som har skjedd, eksempelvis og man dulter bort i noen på gaten. Informantene forteller at tilgivelse stikker dypere enn unnskyld. Når krenkelsen er stor, og det kreves både empati, ydmykhet, respekt, og anerkjennelse fra den krenkede, så er ikke unnskyld nok.

Informantene beskriver at unnskyld ofte blir brukt i barnehagen, og for barna er det blitt en måte å slippe unna med ting de har gjort. Men her vil jeg påstå at det er en mulighet for de voksne å åpne en vei for barna, til forståelsen av tilgivelse. Som rollemodell for barna, kan man tilrettelegge for læring.

5.4 Empati og anerkjennelse

I møte med konflikthåndtering i barnehagen, snakker informantene om empati og anerkjennelse som viktige forutsetninger for å kunne forstå tilgivelse. Kan man tilgi noen før man har kognitive ferdigheter til å sette seg inn i en annens opplevelsesverden eller anerkjenne at den andre gjorde slik den gjorde?

Sandage og Shultz (2003) sier at empati er en forutsetning for at man skal kunne tilgi, og denne egenskapen kan barnehagelæreren være med å utvikle hos det enkelte barn i barnehagen. Ped 3 beskrev også empati som noe grunnleggende for å kunne forstå tilgivelse.

Rammeplanen (2017 s. 4) sier at «barna skal møtes med empati og få muligheten til å videreutvikle egen empati og evnen til tilgivelse». Men hvordan kan man tilrettelegge for slik læring i barnehagen? For det første trengs det voksne som selv har et bevisst forhold til sin relasjonelle kompetanse. Man må se på hvordan man er som rollemodell for barna. Møter jeg barn og voksne med anerkjennelse og empati i det daglige livet? Barna skal eie sine egne opplevelser og skal læres, med støtte fra de voksne, og ta ansvar for sine egne følelser. For det andre må man ha et reflektert forhold til sitt pedagogiske arbeid, og hvilke metoder man bruker. Her er medlæringsbegrepet til Bae (1999 s.35) aktuelt å bruke for å analysere de pedagogiske prosessene og arbeidsmetodene man har i barnehagen. Gjennom å bruke medlæringsbegrepet i barnehagen, skaper man forutsetninger for at barnehagelæreren har et mer reflektert forhold til hvordan verdiene kommer til uttrykk,

Informantene trakk fram konkrete eksempler som: «Grønne og røde tanker», ICDP og DIALOG som kan bli brukt for å fremme empati eller andre verdier og sosial kompetanse i

barnehagen. Imidlertid vil jeg stille meg kritisk til om dette er den eneste arbeidsmetoden som fokuserer på å fremme verdier, og holdninger og sosial kompetanse i hverdagen. For det første mener jeg at måten man bruker programmet på er avgjørende. Er det et supplement til det daglige arbeidet eller erstatter? For det andre opplever jeg at det er i hverdagen de voksne og barna har de gode møtene, og den mest hensiktsmessige læringen foregår.

6.0 KONKLUSJON OG OPPSUMMERING

I denne oppgaven har jeg prøvd å belyse problemstillingen:

Barnehagelæreren som verdiformidler

Hva er barnehagelæreren sin forståelse av begrepet tilgivelse?

For å finne svar på denne problemstillingen var det nødvendig for meg prøve å belyse den fra ulike perspektiv i teorien for å få et blikk på hva fenomenet tilgivelse inneholder.

I denne oppgaven har det blitt intervjuet tre barnehagelærere, fra tre ulike barnehager, der en av dem hadde utvidet formålsparagraf. I intervjuene ble det spurt om hva de legger i begrepene verdier, tilgivelse og tanker rundt rollen sin som verdiformidler i barnehagen.

Funnene i forskningen viser at barnehagelæreren har mye kunnskap om barns utvikling og mellommenneskelige holdninger samtidig som de har en bevissthet om hvem de er selv som verdiformidlere.

Verdier som empati og anerkjennelse ble ansett som viktige holdninger og verdier i barnehagen og kan sees i sammenheng med tilgivelse. Tilgivelse blir sett på noe som er litt vanskelig å definere, men det handler om at en selv skal komme over en krenkelse og legge det bak seg. De beskrivelsene informantene gir, kan sees i lys av alle de tre perspektivene beskrevet i teorikapittelet, men i barnehagesammenheng finner jeg at svarene samsvarer sterkt med Enright's (1994, s.65) strukturelle modell som beskriver de ulike kognitive stadiene man kan se på tilgivelse.

De knytter tilgivelse og verdiformidling opp mot sin egen rolle som barnehagelærer, og hva de som voksne må gjøre for å tilrettelegge for læring i barnehagen. De fremmer å være tilstede i hverdagen, som en viktig forutsetning og at man har fokus på de gode samtalene.

Slik jeg ser det, anser de tilgivelse som noe som er viktig for barnehagen, og for relasjonene som oppstår. De ser på empati og anerkjennelse som to svært viktige komponenter som jeg vil påstå er med å belyse begrepet tilgivelse, og som er en stor del av hverdagen i barnehagen.

7.0 Litteraturliste

Andreassen, T. (2017). Verdier og ledelse- et spørsmål om tjenende lederskap. I S.

Sagberg, *Mot til å være barnehagelærer; Verdier som omdreiningspunkt* (ss. 70-90). Bergen: Fagbokforlaget.

Bae, B. (1999). Relasjon som vågestykke- læring om seg selv og andre. I B. Bae, & J.-E.

Waastad, *Erkjennelse og anerkjennelse- perspektiver på relasjoner*. Oslo: universitetsforlaget.

Bae, B., & Waastad, J. (1992). Erkjennelse og anerkjennelse- en introduksjon. I *Erkjennelse og anerkjennelse; perspektiver på relasjoner* (ss. 9-32). Oslo: Universitetsforlaget.

Bae, B., & Waastad, J. (1992). *Erkjennelse og anerkjennelse; Perspektiver på relasjoner*. (B. Bae, & J. Waastad, Red.) Oslo: Universitetsforlaget.

Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærer utdanningen*. (H. Jæger, & M. D. Bergsland, Red.) Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Brinkmann, S., & Kvale, S. (2017). *Det kvalitative forskningsintervjuet*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Eidhamar, L. G., & Leer-Salvesen, P. (2008). *Nesten som deg selv; Barn og etikk*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Enright, R. (1994). Piaget on the moral development of forgiveness; identity or reciprocity? *Human development*.

Fløistad, G. (2012). *Verdier i verditapets tid*. Flux Forlag.

Gamlund, E. (2009). *A change of heart, essays about forgiveness*. Hentet fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/24484/Gamlund-thesis.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Gunnestad, A., Mørreaunet, S., Granseth, I., & Vikan, A. (2013, Desember 19). Barns oppfatning av tilgivelse. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, ss. 408-417.

Leer-Salvesen, P. (1998). *Tilgivelse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Moen, K. (2017). Mot til å formidle verdier- også i kulturelt mangfold. I S. Sagberg, *Mot til å være barnehagelærer; verdier som omdreiningspunkt* (ss. 25-51). Bergen: Fagbokforlaget.

Sagberg, S. (2011). Grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon. I V. Glaser, K. H. Moen, S. Mørreaunet, & F. Søbstad, *Barnehagens grunnsteiner; Formålet med barnehagen* (ss. 91-107). Oslo: Universitetsforlaget.

Sagberg, S. (2012). *Religion, verdier og danning; barns møte med de store spørsmål i livet*. Bergen: Fagbokforlaget.

Sagberg, S. (2014). Vitenskapsteori for bachelorstudenter. I M. D. Bergsland, H. Jæger, M. D. Bergsland, & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærer utdanningen* (ss. 25-49). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Sagberg, S. (2017). Etikk i et verdimessig ingenmannsland? I S. Sagberg, *Mot til å være barnehagelærer; Verdier som omdreiningspunkt* (ss. 91-121). Bergen: Fagbokforlaget.

Sagberg, S. (Red.). (2017). *Mot til å være barnehagelærer; Verdier som omdreiningspunkt*. Bergen: Fagbokforlaget.

Sandage, S. J., & Shults, F. L. (2003). *The faces of forgiveness; searching for wholeness and salvation*. Michigan: Baker Academic.

Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplanen for barnehagen; innhold og oppgaver . Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/>

Formidle (u.å). *Den norske akademis ordbok*. Hentet 23 April 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/formidle>

Unnskyld (u.å). *Bokmålsordboka*. Hentet 25 mai 2019. fra <https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=UNNSKYLD>

Vedlegg 1:

Intervjuguide

Verdier og verdiformidling

-Hva legger du i begrepet verdier?

-Hva tenker du om rollen/oppgaven din som verdiformidler i barnehagen?

-Bruker du muligheten som bhglærer/pedleder til å drøfte/reflektere verdier med personalet?

Tilgivelse:

-Hva legger du i begrepet tilgivelse?

I rammeplanen står det: at barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, *tilgivelse*, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

- Hva tenker du om tilgivelse i barnehage sammenheng?

I rammeplanen står det at: **barna skal møtes med empati og få mulighet til å videreutvikle egen empati og evne til tilgivelse.**

- Hvordan jobbes dette med i barnehagen? Kan du komme med eksempler?

Vedlegg 2

Vil du delta i forskningsprosjektet

24

Blubach 2018/2019

121

31.05.2019

Barnehagelæreren som verdiformidler?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å *finne ut om barnehagelæreren sin forståelse av begrepet tilgivelse*. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg Dette er en bacheloroppgave, hvor hensikten er å få vite noe om barnehagelæreren forståelse og refleksjoner rundt begrepet tilgivelse i barnehagesammenheng. Intervjuene vil danne grunnlaget for bacheloroppgaven på ca 10000 ord.

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvis du velger å delta, vil det bli gjort en ti en intervju med lydopptaker, samt notatblokk hvor jeg skriver. Intervjuet vil være på mellom 45-60 minutter Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun være jeg som student og veileder som har tilgang til opplysninger om deg, Prosjektet skal etter planen avsluttes 31.05.19. *Alt informasjon vil da bli slettet.*

Dine rettigheter Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, - å få rettet personopplysninger om deg, - få slettet personopplysninger om deg, - få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og - å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

På oppdrag fra *Høgskulen på Vestlandet* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer? Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: •

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig *Eventuelt student* (Forsker/veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Tilgivelse i barnehagen*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i *intervju med lydopptak*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. *31.05.19*

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3

NSD Personvern

13.02.2019 18:58

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 316638 er nå vurdert av NSD. Følgende vurdering er gitt: Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 13.02.2019. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringer gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.05.2019.

INFORMASJONSSKRIVET: Informasjonsskrivet du har utformet er i hovedsak godt laget, men det må oppdateres slik at prosjektet ditt er i tråd med. Vi ber om at følgende opplysninger legges til: - at du behandler opplysninger om de registrerte basert på deres samtykke - kontaktopplysningene til HVL sitt personvernombud Ta gjerne en titt på vår mal for informasjonsskriv for hjelp til formuleringer:

nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/informasjon_samtykke

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). Dersom du benytter en databehandler i

prosjektet må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)